

JOHANNES JØRGENSEN SELSKABET

NYHEDSBREV

Marts 2020

18. Årgang

Nr. 1

Der selig hainrich sus ze costentz geboren in baden see
Nandie ewig wysshait zum gmahe ghehoert ee
Sein gespons tet nu den namen verwanden
Amandus hies so in nernen in allen launden

SALSO

NYHEDSBREV

Medlemsblad for
Johannes Jørgensen Selskabet
Ansvh. red. Stig Holsting

Johannes Jørgensen Selskabet

er et litterært forum til studium af
digterens liv og forfatterskab.

Selskabet arbejder nært sammen
med Johannes Jørgensens Hus i
Svendborg og andre litterære
selskaber.

www.johannesjoergensenselskabet.dk

johs.jorgensenselskabet@gmail.com

Medlemskab koster 175 kr. om året.

Bankkonto nr.: 1551 0010132908

Selskabets bestyrelse:

Stig Holsting, formand

Lykkesholms Allé 9 A,1.tv

1902 Frederiksberg C

Tlf. 21290408

stighholsting@gmail.com

Maria Truelsen, næstformand

Egebakken 45 st.tv. 2830 Virum

Tlf. 24602308

mariatruelsen@mail.tele.dk

Ove Klausen, sekretær

Ottosminde 2, 8960 Randers

Tlf. 86404032

oklausen@fiberflex.dk

Henning Fink-Jensen, kasserer

Krogmosevej 28, 2880 Bagsværd

Tlf. 23495938

johs.jorgensenselskabet@gmail.com

Andreas Holsting, Ved Klosteret 6,

2100 København Ø. Tlf. 31219609

andreas.holsting@hotmail.com

Skriptestol i en katolsk kirke.

CONFESSIO

Noget af det, som især blev fremhævet af kritikere og litterære analytikere i anmeldelserne af Johannes Jørgensens erindringsværk *Mit Livs Legende*, da det udkom i årene mellem 1916 og 1928, var hans selvafløringer og åbenhjertige anklager rettet mod ham selv for hans ungdoms udskjelser. Men for at forstå dette træk er man nødt til at forstå den proces, som blev sat i gang allerede ved hans konversion – ja egentlig længe inden, for det var hans selvhudflettende trang til udsoning gennem det, man i den katolske kirke kalder for bodens sakramente, og som tvang ham til at se sit liv i et andet lys.

(fortsættes side 7)

Forsidebillede: Heinrich Susos visioner. Tysk tryk fra det 16. årh.

Visdommens Tjener

Af Stig Holsting

Som den flittige åndens turist Johannes Jørgensen var livet igennem, gjorde han tidligt sine iagttagelser om forskellen på ånden nord og syd for Alperne. Den eneste tyske åndspersonlighed, han ofrede større opmærksomhed på, var digteren (og "hedningen") J. W. v. Goethe, hvis spor han søgte på en rejse i 1913 og efterfølgende beskrev i Goethebogen. Men den tyske middelaldermystik især repræsenteret ved navne som Tauler, Mester Eckhardt og ikke mindst Heinrich Seuse – eller Suso, som han kaldes – var med til at danne hans første forståelse for katolsk tankegang og mystik. Hurtigt blev han dog fanget af ånden og spiritualiteten hos andre katolske middelaldermystikere som Thomas à Kempis, Giovanni Colombini, Jacopone da Todi og først og fremmest naturligvis Frans af Assisi selv efterfulgt af Katerina af Siena m.fl. Bortset fra Thomas à Kempis, som dog var tysker, var de andre italienere. Sondringen mellem tysk og italiensk mystik beskriver han således:

"Den tyske Mystik kan man kun lære at kende gennem Bøgerne.

Men det er anderledes med den italienske.

Gaa blot i Italien tredive Skridt bort fra den alfare Vej, og du er i det Land, hvor Mystikken en Gang har levet – ja,

hvor du føler, at den lever endnu ..."¹

Denne fornemmelse bevarede han hele livet og fulgte i bogstaveligste forstand dens spor rundt i landskaberne, for han følte, at dens ånd endnu var levende her.

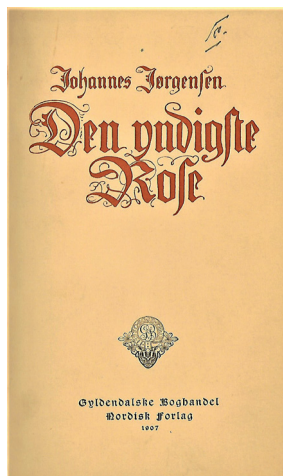
Det såkaldte Susohaus i Überlingen. Ældre foto.

Et besøg han gjorde allerede første gang i 1894 i det såkaldte Susohaus i Überlingen ved Bodensøen, hvor traditionen sagde, at Suso var født, understreger så at sige kun pointen i dette udsagn, for han må konstatere, at huset ikke kan føres tilbage til Susos tid, og at Suso i øvrigt heller ikke er født i Überlingen, men i Konstanz. Det er altså i bøgerne, man skal finde sporene af tysk mystik. Selv Susos kloster og grav findes ikke mere.

1 *Indtryk og Stemninger* 1911, s. 70

Johannes Jørgensen fandt tidligt i sin omvendelsestid ved Mogens Ballins hjælp den ovenfor nævnte augustinerkannik Thomas à Kempis' (1380-1471) moralske livsbetragtninger, *De imitatione Christi* ("Om Kristi efterfølgelse"), og dominikanermunken Heinrich Suso (1295-1366), der i sine skrifter taler direkte og særdeles billedligt til sine medhørere som "Den evige Visdoms Tjener". Hans karske formaninger om sondringen mellem den himmelske og den jordiske kærlighed var aktuelle for Jørgensen, som i disse år havde påtrængende ægteskabelige problemer og et stadigt problematisk forhold til kvinder i almindelighed. Han citerer Susos anskrig i sin egen oversættelse: "... og de tror, ingen kan være lykkelig uden den, der af et Legems Lokkemad har ladet sig forføre til at bide paa den krumme Krog."² Suso var selv asket, men havde dog forståelse for "den sande kærlighed" – også den mellem to mennesker. Men den sande kærlighed, siger han, må ikke bunde i selvisk forfængeligt snærende bånd til skabningen for "den falske Elskovs mørke Magt."³

Men vi skal tilbage til Jørgensens første udenlandsrejse i 1894 for at finde sporene til hans engagement i den gamle schwabiske dominikanermunk, hvis orden i øvrigt er beslægtet med den hellige Frans' tiggerordens mystik. I *Rejsebogen* skildrer han mødet med Suso, da han

Forsiden til
Den yndigste Rose
fra 1907

køber bogen *Heinrich Suso's, genannt Amandus, Leben und Schriften* fra 1829 i et antikvariat i München.⁴ Den tætskrevne bog på godt 650 sider i gotisk skrift, som han herefter flittigt læste i på rejsen til Italien, greb og frastødte ham skiftevis ved sin konsekvente moral tale til samvittigheden og den strenge askese. Flittige indstregninger i bogen viser, at han allerede på dette tidspunkt engagerede sig i Susos tankeverden – et engagement, der dog først udmøntedes i skrift i 1907 ved udgivelsen af den lille bog, *Den yndigste Rose*. Titlen er karakteristisk for Johannes Jørgensen, der ved den Brorson-klingende association skulle åbne danskernes øjne og interesse for Susos spiritualitet. Bogen udkom samme år som *Den hellige Frans af Assisi* og befæstede således en plan, forfatteren havde om at hellige sig et katolsk forfatterskab. Den lille bog, som ikke udmærker sig stort i hans samlede

² *Den yndigste Rose* 1907, s. 82 og *Mit Livs Legende*, sjette Bog, Guds Kværn, s. 49

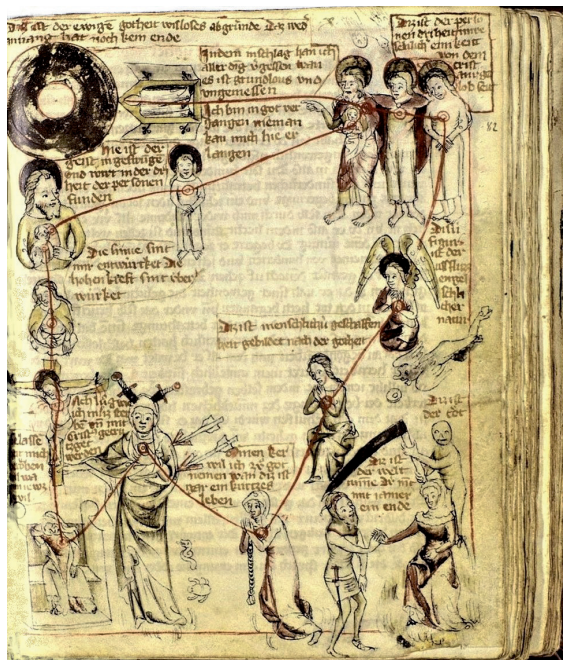
³ *Den yndigste Rose* 1907, s. 81

⁴ *Rejsebogen* 1895, s. 72

forfatterskab, er en art sidestykke til *Fioretti* om den hellige Frans, som Jørgensen havde oversat og udgivet i 1902. Han udvalgte afsnit i Susos livs- og bekendelsesværk og sammensatte en moralkodex, hvor hver kapiteloverskrift i lighed med *Fioretti* på sagavis begynder med ordene "hvordan, hvorledes eller om" og således indvarsler en kort morale, beretning eller belæring.

Efter en kort indledning, hvor han skildrer et besøg i et lille sydtysk vejkapel og her læser af de mange votivsedler på kapellets vægge om menneskelig svaghed i alle dets afskygninger, bringer bogen småstykker af Susos bevægede, asketiske liv og hans åndelige vejledninger for menneskene – ikke mindst i den vanskelige skelnen mellem den åndelige og jordiske kærlighed. Et emne, som ofte blev endevendt af middelaldermoralisterne og som også var særdeles aktuelt for den unge Jørgensen selv. Susos samtidige, franciskaneren Jacopone da Todi (1236-1306), blev kendt for i særdeleshed at behandle dette emne, og da han havde været gift før klosterlivet, havde han visse forudsætninger for at tolke emnet.

I april 1917 dukker for første gang en bemærkning op i Johannes Jørgensens dagbøger⁵ om, at han går med ideen til en bog om Jacopone, en tanke som faldt

Denne tegning af Suso er ren moralsk anskuelsesundervisning. I sine erindringer udlægger Johannes Jørgensen meningen. Den findes sammen med andre af Susos tegninger i "Die deutschen Schriften des seligen Heinrich Seuse", ved Denifle, bd. 1, s. 302.

naturlig i forlængelse af hans engagement i den hellige Frans' mystik. I hans efterladte papirer ligger således en del forstudier til denne idé, som aldrig blev realiseret.

Den yndigste rose er ikke et sindbillede på Kristus, som hos Brorson, men et billede på viljen til at gøre det gode, og de lidelser, som efter Susos opfattelse er enhver kristens sande identitet og adelsmærke. Selv valgte han de strenge former for bodsøvelser og askese og adskiller sig ved sin tunge germanske tolkning væsentligt fra den latinske lette-

5 Dagbog 316, 26. april 1917

Titelblad og billede i bogen *Leben und Schriften*, som Johannes Jørgensen købte i München i 1894 og forsynede med sit navn, sted og årstal. (indsat).

re og som i Frans' tilfælde – ofte med et venligt glimt i øjet.

Det er åbenbart, at den unge Johannes har mærket svøben i Susos moralske formaninger, ligesom han 10 år senere også skulle spejle sig i den ligeledes dominikanske Katerina af Sienas ord samtidig med, at han måtte sande det udsagn, som Suso fremsætter i sin bog: "Og tænk saa ogsaa paa hvad Kummer og Utroskab, Sorg og Lidelse paa Legem og Sjæl, paa Ære og Eje, de Mennesker maa lide, som dyrker jordisk Elskov! [...] i dag Kys og Klap, i morgen Strid og Kiv.⁶ Johannes må have mærket vægten af disse ord.

Suso synes at idealisere klosterlivet på bekostning af ægteskabet, men han var naturligvis ikke naiv og forblindet i sin egen fromhed. Han var også realistisk idealist og vidste selvfølgelig, at hvis alle gik klostervejen, ville menneskeslægten

uddø og derved modarbejde Guds plan. Han så det ideale forhold mellem kønnene som båret af en spirituel, gensidig respekt uden ukontrolleret lidenskab. Det var i øvrigt et ideal, Johannes Jørgensen mødte i studiet af ægteparret Franz Reinhards breve i arbejdet med bogen *Die Geschichte eines verborgenen Lebens* (oversat til dansk med titlen *Som en Kærte*), og som gjorde et stort indtryk på ham.⁷

I lighed med sin 100 år ældre åndsfælle, Hildegard af Bingen (1098-1179), illustrerede Heinrich Suso ofte sine syner og moralske formaninger i billeder. I sine erindringer omtaler og analyserer Johannes Jørgensen et af disse billeder og citerer de medfølgende tekster på tegningerne.⁸

Heinrich Suso blev i 1831 helgenkåret som den hellige Amandus.

Litteratur

- Johannes Jørgensen: *Den yndigste Rose* 1907.
 Samme: *Rejsebogen* 1895.
 Samme: *Rejsebilleder fra Nord og Syd* 1905, "Et Døgn i Überlingen" s. 95-105.
 Samme: *Indtryk og Stemninger* 1911, "Den italienske Mystik" s. 69-75.
 Johannes Jørgensen: *Mit Livs Legende*, tekstkritisk udgave ved Elise Juul og Henrik Wivel 2019, bind IV, s. 288.
 W. Glyn Jones: *Han blev aldrig italiener* 2008, s. 79 ff.
 Martin Bergsøe: *En røst i ørkenen* 2019, s. 145 ff.

⁷ *Som en Kærte* 1931, f.eks. s. 38-39

⁸ *Rejsebilleder* 1905, s. 103-104 og *Mit Livs Legende*, sjette Bog, Guds Kværn, s. 49-50

⁶ *Den yndigste Rose* 1907, s. 78

Confessio

(fortsat fra side 2)

I sine erindringer fortæller Jørgensen, hvordan selve optagelsesceremonien i kirken efterlod ham skuffet, hvorimod han betragtede dagen inden, da han var til sit første skriftemål, som sin egentlige optagelse. Det er en reaktion, som andre end han har følt. Hans konversion var ikke kun en intellektuel omvendelse, selvom han ved en ufatteligt slidsom studeren havde sat sig grundigt ind i kirkens dogmatik og historie. Det så hans underviser, pater Brinkmann, som opfordrede ham til i stedet at læse den katolske katekismus. I dagbøgerne både før og efter optagelsen giver Johannes Jørgensen udtryk for sin ufuldkommenhed, ikke kun som kunstner, men i lige så høj grad som menneske. Som kunstner følte han sig underlegen overfor Stuckenberg, Clausen og Helge Rode, men det angik ikke hans gudsforhold og for så vidt heller ikke hans eksistentielle tilværelse.

Derimod var hans religiøse samvittighed, hvis den nogensinde havde været død og ikke kun lagt i dvale, blevet mærkbart nærværende. Det var ikke nok at skrifte overfor vennerne, som Ballin udtrykte det. De kunne nok lægge øren og forståelse til, men formåede ikke at genskabe ham kontakten til det åndelige liv. Der måtte nødvendigvis en med andre og større kompetencer til, og det var efter katolsk forståelse en viet, katolsk præst. Denne erkendelse fik han tidligt, at

skriftemålet var den endelige forløsning fra fortidens brister.

Da han begyndte at skrive sine erindringer i 1916, stod han i en af sit livs største eksistentielle kriser: Tvunget ud af sit familieliv hjemme i Danmark; plaget af savn efter sine børn; endnu med sår på sjælen efter en slidsom ulykkelig forelskelse i Siena og i realiteten hjemløs. Hans hjem var et hotelværelse og ensomheden plagede ham. Dertil var læsningen af de gamle dagbøger fra ungdommen en pine, som kun forøgede hans skyldfølelse.

Ved læsning af hans dagbøger gennem alle årene bliver man slået af hans trofasthed med hyppig modtagelse af kirkens to vigtigste sakramenter – kommunionen (nadveren), som han noterer med et Cm. og bodens sakramente (skriftemålet) med Confessio eller blot Conf. Skønt han skriftede ofte, følte han sig naturligvis ikke frigjort fra synden, men nok tilgivet her og nu. Mennesket synder jo altid ifølge sin faldne natur. Denne skyldfølelse blev han aldrig friet fra, men følte også trang til det ”offentlige” skriftemål, som han aflagde gennem sine erindringer. En opfattelse, som især kritikeren Valdemar Vedel havde en vis forståelse for.¹ Det personlige skriftemål i skriftestolen var jo belagt med tavshedsløftet, så derved kunne han ikke betale sin gæld tilbage til sin fortid. Først ved at udgive dem på tryk følte han sig udsonet med sin ungdoms synder.

Stig Holsting

1 *Mit Livs Legende*, tekstkritisk udgave 2019, bind IV, Kommentarer s. 146

Mit Livs Legende – en tekstkritisk udgave

Af Karsten Klejs Engelberg

Det Danske Sprog- og Litteraturselskab har udgivet Johannes Jørgensens erindringsværk. Udgaven er på fire bind, hvoraf de første tre rummer primærteksten i syvbindsudgaven fra 1916-1928, og det sidste indeholder efterskrift, noteapparat, registre, teksthistoriske detaljer og optryk af to af Jørgensens egne korte levnedbeskrivelser samt af Amalie Jørgensens erindringstekst trykt i "Hver 8. Dag" i 1928.

Ikke alene er udgivelsen et smukt resultat af gedigent boghåndværk, men med deres fornemme tekstkritiske arbejde har værkets redaktører Elise Luul og Henrik Wivel åbnet *Mit Livs Legende* og inviteret læsere og forskere ind i en verden, som nu kalder på meget mere udforskning. At læse *Mit Livs Legende* er som at bevæge sig ind i et spejlkabinet. Man møder mange billeder af Johannes Jørgensen, men om man nogensinde træffer den autentiske Jørgensen, er man til stadighed i tvivl om.

Det skyldes bl.a. hans arbejdsmetode, som han selv betegner som "Mosaikarbejde" (II, 164), og en meget stor del

af værket består da også af citater; i den sammenhæng giver udgavens noteapparat et grundigt billede af Jørgensens "mosaik" gennem præcise og udtømmende identifikationer. Især Jørgensens omfattende brug af sine dagbøger er her nøje kortlagt, og det er kun et enkelt af udgavens bidrag til videre arbejde med analyser af erindringerens tilblivelsesproces og Jørgensens bevæggrunde for at udgive værket.

Alene Jørgensens brug af sine egne notesbøger antyder meget om hans forhold til sit eget biograferede jeg. Nok har han anvendt dem til helt grundlæggende at støtte sin egen hukommelse, men både hans udeladelser og hans ofte omfattende bearbejdnings af notesbøgernes tekst siger meget om hans komplicerede forhold til sin egen fortid og sin egen identitet.

Redaktionens beslutning om at samle alle noter i et separat bind har den tydelige fordel, at den giver primærteksten et enkelt og rent udtryk på siden og vel i øvrigt har lettet arbejdet med tekstens layout. Fraværet af notemarkører i primærtek-

sten gør det til gengæld lidt vanskeligt at samlæse tekst og noter. Man er nødt til at dele sin opmærksomhed mellem to bind for ikke at overse uddybende noter.

Noterne indeholder også ord- og begrebsforklaringer, og som altid er det en utaknemmelig opgave at lægge et klart redaktionelt snit, men man kan spekulere på, hvilke læsere, redaktionen havde i tankerne, da de følte behov for at forklare 'diakonisse' men ikke 'le Sillon' (en fransk politisk bevægelse).

Erindringerne er skrevet i en vis indforstået tone. Jørgensen synes at forudsætte, at hans læsere allerede er bekendt med især de mange personnavne, som teksten er fuld af, i alt 1600-1700 navne meget løst anslået. Udgavens personregister er et udmærket redskab til at skaffe sig et overblik over personerne. Redaktørerne har valgt at gøre registeret udtømmende. De medtager hvert eneste personnavn, hvoraf mange blot nævnes i forbigarten af Jørgensen. Den beslutning betyder, at mange personer, hvis betydning for teksten er stærkt begrænset, er med til at gøre registeret så omfattende, som det er. Det er påfaldende, hvor få personer Jørgensen beskæftiger sig med i detaljer, men her er oplysningerne i registeret en hjælp. Hvert navn er forsynet med en ultrakort identifikation i form af fødsels- og eventuelt dødsår samt en rollebeskrivelse, f.eks. "da. politiker". At denne rollebeskrivelse ikke altid synes relevant i forhold til en persons optræden i erindringerne,

Johannes Jørgensen fotograferet i Siena på den tid, da han begyndte at skrive sine erindringer.

er et mindre problem, og det samme kan siges om registerets udelukkelse af fiktive personer, selv om det betyder, at en omtale af f.eks. Faust kun registreres, hvis den optræder sammen med et forfatternavn.

Men i nogle tilfælde er identifikationerne for lakoniske og i for ringe grad vinklet på personernes relevans for Jørgensen. Et eksempel er Niels Møller, om hvem det oplyses, at han nævnes to gange i værket, at hans årstal er 1859-1941, og at han var "da. forfatter". Her

ville en fodnote måske have været på sin plads i stedet for en meget lidt oplysende identifikation. En fodnote kunne have påpeget, at Niels Møller var ganske central i det danske kulturliv i Jørgensens samtid. Jørgensen selv opfordrede Ernst Bojesen til at sende et udvalg af hans digte til Niels Møller med henblik på hans vurdering af muligheden for at udgive dem hos Gyldendal i 1904. I et festskrift til Niels Møller i anledning af hans 80-års fødselsdag skrev Jørgensen en kort hilsen til Møller, hvori han huskede mødet med Møller ved en af Harald Høffdings studentsammenkomster. Og i øvrigt var Møller et af de stiftende medlemmer af dette værks udgiver, Det Dansk Sprog- og Litteraturselskab. Intet af dette er med i kommentarerne, men det ville selvfølgelig betyde en voldsom forøgelse af noteapparatet, hvis der skulle oplyses om alle de personer, der ofte kun er nævnt i forbifarten i erindringerne. Og mest sigende for Jørgensens tekst er måske, at han netop ikke selv medtager flere oplysninger om Niels Møller og alle de andre perifert nævnte personer.

Registeret indeholder også navne på personer, som fortsat ikke er identificerede. Og til tider kan man spekulere på, om en nærmere identifikation ville bibringe teksten væsentligt nyt. Tag "Translatørens Viggo" (III, 191). Han står i registeret blot som Viggo, "da. translatørens søn". Det er Jørgensens klassekammerat Viggo Vincens Johannes Jørgensen, søn af translatør H. Jørgensen, som drev en

Første bog udkom i 1916. Værket blev afsluttet i 1928 med bog 7.

privatskole i Svendborg. Den blev indlemmet i Svendborg Realskole ved dennes grundlæggelse, og herefter fungerede translatøren som lærer på skolen.

Disse udeladelser ændrer dog ikke for alvor på det faktum, at personregisteret gør teksten meget mere tilgængelig som kulturhistorisk dokument, og det samme gælder registeret over aviser, tidsskrifter og forlag, men man kan savne et titelregister, der ville lette indgangen til Jørgensens mange omtaler af tekster, han har læst, og et register over stednavne, fordi steder jo spillede en meget stor rolle i Jørgensens oplevelse af verden.

Denne udgivelse bør sætte gang i fornyede overvejelser af Jørgensens bevægelse grunde for at skrive *Mit Livs Legende*. Henrik Wivels efterskrift udstikker klart en række læsninger, som ansporer til yderligere granskninger. Et nærmere studie af de stilistiske særkender ved teksten vil måske også kunne give nogle svar på, hvad der drev Jørgensen i arbejdet. Det samme gælder tekstens tilblivelses-historie, som er grundigt kortlagt i Elise luuls redegørelse, og tekstens videre skæbne både i dens kritiske eftermæle som beskrevet af Henrik Wivel og Jørgensens bearbejdning frem til tobindsudgaven fra 1949.

Var Jørgensen motiveret af et ønske om selvforståelse? Måske, men han skriver især om de unge år med en påfaldende distance til sig selv. Meget ofte omtaler han den unge Jørgensen i tredje person og behandler de lange uddrag fra dagbøgerne som en anden persons skrivelser, og han lægger ingen analyse frem. I stedet er de tidlige bind præget af en overbærende til tider ironiserende tone, når han beskriver sig selv som barn og ung.

De distancerende præsentationsteknikker forsvinder stort set, når erindringerne nærmer sig de mange grublerier, der gik forud for Jørgensens konversion. Den udgave af Jørgensen har han intet problem med at identificere sig med, så måske er erindringerne et produkt af Jørgensen, som han også så sig selv:

”katholsk Stridsmand, katolsk Helgenbiograf, katolsk Digter.” (II, 77). I hvert fald er der ingen påfaldende ønske om at delagtiggøre læserne i alle facetter af hans tidligere liv. Mange personer, som man kunne forvente at finde udførligt omtalt, er næsten ikke nævnt, og det samme gælder livsbegivenheder, som de fleste vel ville anse for væsentlige i et livsforløb, såsom ens første barns fødsel. Og i de sidste to bind, hvor de familiemæssige problemer bliver sværere og sværere at ignorere, vender han igen tilbage til distancerende teknikker. Opgøret med hans markante overforbrug lægges i munden på Mogens Ballin, og Jørgensen selv – her i sin italienske inkarnation som Giovanni – forholder sig slet ikke til Ballins beskrivelse. I det hele taget skaber Jørgensen ikke en gennemreflekteret fortælling om sit eget liv. Det narrative element i *Mit Livs Legende* er omtrent lige så svagt som hans ungdomsromaner. Til gengæld er erindringerne fulde af hans følelsesfulde og levende stemningsbilleder, og han delagtiggør læserne i sin stadige kamp med tvivlen på sig selv og på den gudstro, han søgte så intenst.

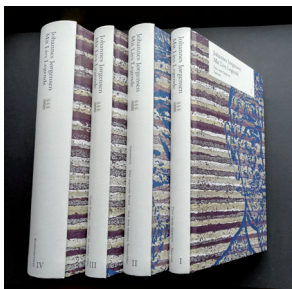
De mange bekendelser, som præger erindringerne, kunne pege på Jørgensens ønske om at bruge teksten som et skriftemål, men det er i så fald et skriftemål uden absolution. Selvfølgelig synes at handlingslamme Jørgensen, og ikke mindst de pinefulde beskrivelser af hans desperate forsøg på igen og igen at

tigge sig til penge for at dække familiens overforbrug trækker veksler på læserens tålmodighed. Det kan være svært ikke at komme med en stiltiende opfordring til Jørgensen om dog at gøre noget ved det overforbrug en gang for alle. Som i så mange andre sammenhæng er Jørgensen ganske klar over den effekt, hans tekst har på læserne, men han drager ikke en konsekvens, der kan løse det økonomiske problem. Han forsøger ikke at give rationelle forklaringer på sine egne handlinger – i det mindste ikke forklaringer, som giver plads til hans egne muligheder for at handle og derved at udvirke ændringer. I sine religiøse overvejelser søger han forklaringer, men i jordnære menneskelige sammenhæng er forklaringer og årsagssammenhæng tilsyneladende ikke vigtige for ham.

Herudover er erindringerne også et udtryk for Jørgensens ønske om at markere sin plads i det danske kulturliv.

De mange personnavne er i sig selv et udtryk herfor, og hans meget omfattende læsning giver et levende billede af de kulturelle strømninger, som han mødte i sit virke.

Elise luul og Henrik Wivels udgave er en milepæl i arbejdet med Jørgensens forfatterskab, og den bør danne udgangspunkt dels for fornyede studier af *Mit Livs Legende* og dens komplekse natur, dels for yderligere tekstkritisk arbejde med Jørgensens øvrige værker. Det er vel for meget at håbe på en udgave af hans samlede værker? Det ville ellers være en kærkommen lejlighed til også at gøre resten af hans forfatterskab lige så tilgængeligt, som det nu er sket med erindringsværket.

Johannes Jørgensen

Mit Livs Legende

Tekstkritisk udgave ved

Elise luul og Henrik Wivel

Bind I-IV. 2019. Kr. 600,-

Det Danske Sprog- og Litteraturselskab

SOMMERMØDE 2020

Søndag den 16. august kl. 12 - 16

Program vil følge med næste nummer af Nyhedsbrevet i juni.